

Njezino veličanstvo knjiga, „malena mjesta srca moga“ i njihov doživljaj u novom poimanju stvarnosti, nepovoljnom za mlade

(/media/k2/items/cache/e7c2430d27310f21a39224c6445eb816_XL.jpg)

PODIJELI: [Podijeli](#)

U slutnji, u čežnji daljine, daljine
U srcu, u dahu planine, planine
Malena mjesta srca moga
Spomenak Brača, Imotskoga ...

Tamo, tamo da putujem,

Tamo, tamo da tugujem;

Da, to su „malena mjesta srca moga“ i ne samo moga. To je veliki Tin Ujević napisao davno ali ostaje za vječnost. Sigurno. Što je to velika književnost, što su veliki autori? Klasici, kako bi rekla vrlo urednica Karolina Lisak Vidović na HRT-u 3 i dobro to obrazložila. I sama i s gostom u studiju.

Ovdje, kad je riječ o Ujeviću odmah i „čujemo“ glazbu velikoga Arsena Dedića. Jer je i on „nosio“ Ujevića u svom srcu i stihovima dao notni oblik toliko odgovarajući da se stopio s besmrtnim stihovima. To je dakle jedna od reakcija kad jedan umjetnik ide tragom drugog umjetnika, a to mogu samo oni koji nisu ljubomorni, dapače, oni koji žele nadograditi nešto što već postoji, dati tom blagu novi život. Pa znamo da u Ujevićevu rodnom kraju, u Imotskome postoji njegov spomenik, da se u Vrlici, gdje je njegova rodna kula, održavaju svake godine Dani Tina Ujevića. Uvijek su, kao i ostale prekrasne manifestacije vezane uz obljetnice rođenja i smrti naših ne samo književnih velikana i umjetnika, to prigode kad se i dijele nagrade – u organizaciji DHK i još nekih institucija i pojedinaca. „Živi“ li Tin Ujević i u svom Zagrebu? Da, jer ga mnogi interpretiraju, jer jer njegove čuvene stihove Goran Matović npr. uzima kao poticaj za jedan suvremen i višeslojni multimedijalni i zanimljiv način tumačenja. Uvijek uz vjernu publiku – to je najvažnije.

Ono prvo – spominjanja Imotskoga i Vrgorca dio je imperativa i želje, koja se sve više ostvaruje, za decentralizacijom kulture: da ne bude sve sabijeno u velike gradove poput Zagreba, Splita, Osijeka i(li) Rijeke. I to je sasvim u redu, dapače. Upravo takvi događaji/manifestacije u manjim sredinama i davanje na značenju važnim i zapravo atraktivnim umjetnicima privlače i domaće i strane goste, dakle dio su tradicije i ponosa domaćih ljudi ali i razlog za posjet nekom kraju sve brojnijih turista – koji sve više uz more i sunce, a u slučaju Tina Ujevića uz kamen i draču, traže neke dodatne sadržaje. Zasitili bi se inače, a pogotovo stalni gosti - turizma bez sadržaja. Znamo da je i Matoš prisutan u Tovarniku, Ivana Brlić Mažuranić na raznim adresama (od Slavenskog Broda preko Ogulina do Zagreba, isto vrijedi i za Doru Pejačević, pa Ranka Marinkovića (kojemu i Vis i Komiža daju značajnu pozornost). S druge strane Zagorka i Krleža su u Zagrebu doma, kao i drugi neki književnici, skladatelji, glumci, da ih sad ne nabrajamo – ondje gdje je im je rodni grad i grad u kojem su živjeli i stvarali, pa se njihovo djelo ne zaboravlja, dapače. I to je sasvim legitimno, a zapravo – utemeljeno.

Mladen Vuković: Tin Ujević je najopjevaniji hrvatski umjetnik

No, vratimo se sad Tinu Ujeviću, jer imamo primjer kako mu i mnogi pjesnici kroz svoje stihove „daruju“ neko novo značenje, neki novi pijetet i značenje, Uočio je to sjajno Mladen Vuković, donedavni urednik kulture na Radio Splitu (a i njegovatelj smijeha kao lijeka) pa, ne budi lijen, sakupio te uratke, objavio dvije knjige, a i treću će. Evo što on kaže: - Sa stihovima velikana hrvatske poezije Tina Ujevića (1891. - 1955.) prvi put sam se sreo sredinom sedamdesetih godina XX. stoljeća u gimnazijskim danima. Mislim da čak tada još nije bio uvršten u čitanke, ali sam za rođendan dobio jednu knjižicu s njegovim antologijskim pjesmama, i naravno, odmah ih naizust naučio napamet: Svakidašnja jadikovka, Igračka vjetrova, Kolajna XXI., Pobratimstvo lica u svemiru, Visoki jablani. .. Iako nisam studirao književnost, za vrijeme studija pročitao sam svih 17 svezaka Tinovih Sabranih djela, a i kasnije ih često uzimam u ruke. Mislim da nema čovjeka s gramom lirske duše koji, pročitavši neki Tinov stih, nije poželio napisati svoju pjesmu. Ali ja sam od mnogih i odustao, jer i danas držim da je do nekih Tinovih čarolija stiha nemoguće dosegnuti. Čitajući i zbirke ostalih pjesnika, primijetio sam da mnogi posvećuju svoje pjesme tom bardu koji ih stalno nadahnjuje. Uređujući šest godina dvotjednik Imotska

krajina, u gradu u kojemu je 1980. podignut prvi spomenik Tinu, počeo sam prikupljati te pjesme i poneku objavio u tom glasilu koje je odlazilo i iseljenim Imoćanima na sve kontinente.

Vidjevši koliko je debela fascikla s pjesmotvorima u čast našeg barda, 2000. godine, za 45. obljetnicu Ujevićeve smrti, priredio sam prvi zbornik pjesama posvećenih Tinu parafrazirano naslovljen POBRATIMSTVO LICA U NEMIRU / PJESNICI TINU UJEVIĆU (kum imena je pjesnik Josip Margeta) u nakladi Hrvatskog kulturnog društva Napredak Split, u kojem je sabrano 160 pjesama 124 autora iz Hrvatske i inozemstva, uz dvije naknadno pronađene Tinove pjesme koje nisu uvrštene u njegova 17-sveščana Sabrana djela (Zagreb, 1964.-1967.).

Pet godina kasnije, 2005. ista meta – odstojanje pet godina dalje i polustoljetnica pjesnikova iskoraka u vječnost! Osim još jedne "zaboravljene" i naknadno pronađene Tinove pjesme, koje nema u Sabranim djelima, jedne od 4 iz ostavštine Petra Bakule, taj drugi svezak zbornika POBRATIMSTVO LICA U NEMIRU / PJESNICI TINU UJEVIĆU 2 (HKD Napredak, Split, 2005.) donosi 152 pjesme iz pera (opet) 124 autora (5 iz inozemstva), nastalih prije i poslije objavljivanja prvog sveska, a 23 pjesme su prvotisci potaknuti upravo njime. 39 pjesnika (31,45 % od ukupno zastupljenih) uvršteno je u oba zbornika. Za razliku od prvog zbornika, gdje su autori poredani abecednim redom, jer u brzini priređivanja Tinopjesmarice za desetak uvrštenih pjesnika nisam imao (niti danas znam) makar njihove najosnovnije biografske podatke, u drugom nastavku autori su poredani kronološkim redom njihova rođenja te je za svaku pjesmu naveden i podatak o njezinu objavljivanju.

Nisam vjerovao da će se tijekom godina skupiti toliko potinovljernih poetskih uradaka, tako da je u izvan korica ostalo pjesama i za treći svezak koji mislih objaviti 2010. godine. Ali, zbog zauzetosti drugim poslovnim obvezama, u pomanjkanju pokrovitelja tiskanja knjiga, prohujaše evo 19 Ljeta Gospodnjih, a da se treći svezak nije pojavio pred čitateljima. Možda sljedeće 2025., za 70. obljetnicu Tinove smrti, objavim dvosveščani nastavak 3. i 4., koji bi obuhvatio više od 200 pjesnika s tristotinjak pjesama (opet uz poneki prvotisak), a na početku bi opet bile dvije Tinove pjesme kojih nema u Sabranim mu djelima. (Riječ je o pjesmama prvi put tiskanim u likovnoj mapi Tin Ujević / Vatroslav Kuliš: Nepoznati Ujević, Zagreb, 2006.) Toliko obilje pjesama posvećenih Tinu svjedoči da je on najopjevaniji hrvatski umjetnik, koji je često i uglazbljivan, dio tih pjesama objavljen je i na dvostrukom CD nosaču zvuka Orfejska kolajna (HKD Napredak, Split, 2000.). Pjesma Noćas se moje čelo žari (Notturmo; Kolajna XXI.) uglazbljena je – prema meni dostupnim podacima – čak dvadeset pet puta u klasičnom zborskom, klapskom, šansonjerskom ili rokerskom ozračju, što je možda i svjetski rekord (ne računajući biblijski Oče naš).

Poseban svezak bi se dao sastaviti i s parodijama Tinovih stihova, a među njima je i nekoliko lascivnih parodija, ponajviše spomenutog osmostihnog Notturna složenog u devetercu, a većinu od njih čitatelj može pronaći u mojoj humorističnoj knjizi (Mladen Vuković, Stotina istina Tina, HKD Napredak, Split, 2002.).

Čekamo 2025. Ljeto! - ističe Mladen Vuković, siguran da će njegovi novi poetski zbornici ugledati svjetlo dana i doći u ruke pravih poklonika lijepoga stiha i sjećanja na velikoga boema Tina.

Dubravka Vrgoč: Previše mladih se školuje za umjetnička zanimanja, potrebno je – imati sreće

Ovaj primjer bio mi je potreban kako bi se potvrdila teza o malim mjestima u kojima cijene svoje velikane, ali i pokazalo kako dobra „stara“ umjetnost „rađa“ tj nadahnjuje novu umjetnost. Slično je i s drugim autorima visoke vrijednosti i kvalitete. No, idemo dalje, na one mlađe, prisutne tu oko nas: danas su svi književnici i umjetnici raznih oblika i načina izražavanja u nekoj vrsti prostora koji od njih traže biti menadžerima, jer mnogi ne mogu dobiti mjesto u nekoj nakladničkoj ili likovnoj ili glazbenoj ili kazališnoj kući Hrabro je i kritički o ovoj zadnjespomenutoj kući tome u jednom razgovoru govorila Dubravka Vrgoč, koja je svojim primjerom tj radom to i potvrdila, pa uspješno vodi niz privatnih projekata nakon intendature u zagrebačkom HNK-u, a od sljedeće će godine biti i na čelu riječkog HNK-a. Pa ističe i ovo u jednom razgovoru za dnevne novine koje još drže do kulture u suštinskom, egzistencijalnom i kvalitetnom smislu: - ... Nakon što dobiju diplomu, ti su ljudi prepušteni sami sebi. Svake godine u Hrvatskoj oko 50 glumaca dobije diplomu. Bez da se itko pita je li nam ih je toliko uistinu potrebno. U Irskoj, primjerice, akademija omogućava svima koji je završe da nastave raditi u profesiji, pozivaju agente, producente, ravnatelje kazališta, postoji, naime, sustav koji se brine za mlade glumce u razdoblju neposredno nakon školovanja. U Francuskoj postoje privatne škole koje su vezane s agencijama, tako da je samom činjenicom da prođu prijemni i završe školu, glumcima budućnost u struci osigurana, uz tamo je prisutan i manji broj studenata nego kod nas. Kod nas su umjetnici koji završe akademiju prepušteni tržištu koje je potpuno kaotično i tko uspije uspije, tko ne ne.

Talent tu gotovo ne znači ništa. Njihova buduća karijera većinom ovisi o poznanstvima i o sreći. Upravo iz te situacije, iz potrebe da se pomogne mladim glumcima došla sam na ideju da napravimo projekt „Oni dolaze“-To je dakle izrekla osoba čije je iskustvo u kazalištu veliko, a ujedno želi ići ukorak sa svijetom, te uključiti u kazalište ostale umjetnosti kao što je npr. arhitektura. I nadati se kako će atraktivnim repertoarom, ubuduće u Rijeci, privući publiku. Lijepo, zar ne, samo da i spomenuta sreća ne izostane ?!

Istina je dakle da mladi umjetnici, u ovom slučaju glumci te redatelji, snimatelji i ini kreativci s odgovarajućim fakultetom, pa i bez njega, traže neke druge načine pokazivanja svoga talenta zato što ih se previše upisuje na ADU u Zagrebu i sličnim visokim učilištima u Splitu, Rijeci, Osijeku ... Pohvalna je ta „glad“ za kreativnošću, ali ako npr. mladi slikar ne može sebi omogućiti atelje i kasnije mora strepiti zbog svakog natječaja hoće li dobiti prigodu pokazati što je napravio, ako mladi glumac ili glazbenik ne može dobiti stalni angažman - što im je rješenje? Pomoć od nekoga pa sam oformi kazalište za sebe i kolege ili glumiti u sapunicama upitne vrijednosti. Ili otići u inozemstvo, nažalost. I ne piše se uzalud o onima koji su propali u tom skliskom kreativnom/umjetničkom sistemu koji nema milosti prema nikome.

Potpora i države i mecena je umjetnicima nužno potrebna, uz sustavno uvažavanje kvalitete

Oduvijek je bilo konkurencije, onih koji su se bolje ili lošije snalazili sa svojim kreacijama i ostvarenjem svojih zamisli (čitaj snova), u dokazivanju talenta, ali bilo je i više mecena, više poduzetnika koji su ulagali u mlade, pa i starije umjetnike i podupirali njihov rad. Znamo za Vesnu Parun koliko se mučila, iako

je ona pomalo naginjala tome da bude samostalna i neka vrst „patnice“, ali činjenica je da ljudi spremnih uložiti u (pogotovo) mlade umjetnike sve je manje, na žalost. Naravno, tu inače glavnu riječ ima Ministarstvo kulture i medija, ali, već sam i naglašavala u svojim napisima: ulaganje države u tu nadogradnju svakodnevnog života mora, nužno je, biti veće i prepoznato od tzv. visoke politike. A ruku na srce i od one županijske i gradske ... „Sluha“ sve više ima, pa se i granica pomiče prema dole (ulazi se u vrtiće s programima zanimljivog sadržaja npr.). a potpora se mora naći i one moraju biti sustavna i to za prave projekte i prave umjetnike kod kojih je jedina mjera stvari kvaliteta. Ali za ostvarenje toga cilja, trebaju nam pravi ljudi na pravim mjestima, trebaju biti veliki znalci određenog područja, nepotkupljivi i odlučni u svojim kriterijima! Gdje onda glavnu riječ kod određivanja koliko i kome dati poticaja imaju IZVRSNOST i smisao za rad na umjetničkim djelima koja zaslužuju doći do izražaja u ovom svijetu gdje je imati važnije od znati i kreirati, stvarati. Da – to nam je mijenjati i nadograđivati bez, da se kolokvijalno izrazim, fige u džepu.!

Nije to velika mudrost, ali potrebni su znanje i odlučnost, čvrsta ruka i dobar osjećaj te empatija za one koji imaju što za dati publici, dakle, ljudima željnih dobre knjige, dobre glume, dobre slike ili kipa, dobre glazbe i/li građevine – svega što našem životu daje smisao i ostaje iza nas za nova pokoljenja. Nisu to ni fraze ni floskule, to je imperativ, jer nema života u njegovoj punini bez dodatne ljepote i smisla. Sve dok nam je svakodnevica, priznat ćemo, ponekad i tmurna (a nedaće ogromnih razmjera dio su naše prošlosti ali i sadašnjosti, o budućnosti namjerno nećemo ...) Upozorenja na zlo posredstvom pisanja i ostalih raznih oblika umjetničkog izražavanja potrebna su, ali ne kao jedini način lažne i hinjene „modernosti“. Da, ljepota, smisao života ali i ljubav te dobrota (što uvijek podrazumijeva katarzu) za umjetnike i za konzumente umjetnosti jednako su potrebne. Utopija? S pokrićem.

Zato, da se i u tom smislu vratimo na Tina: nije on (kao osobenjak koji nije trpio autoritete) imao lak život, kao ni Matoš, koji se „tražio“, ili Ivana Brlić Mažuranić kojoj su svakodnevne obveze zapravo bile teret. Andrić je također imao svoja „lutanja“, čak i Krleža ... različiti su primjeri takvih umjetnika, a mnogo ih znamo. I njihova djela (jer veza život-umjetnost, tvrdio je naš slavni profesor Hergešić, neprevladani autoritet, uistinu je neumitna) posebno cijenimo. Posebno kad su jubileji u pitanju, kad su poticaji za čitanje kvalitetnoga štiva prijeko potrebna zbog poplave šunda i kiča na svim nivoima, da o društvenim mrežama za sada ne govorimo ...

Pa neka se opet nađe neki novi Tin koji će možda biti boem, ali da to nije – ne bi ni predivnih stihova bilo. Paradoks? Naravno, tako je to u umjetnosti ...

Tekst je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije (AEM) iz Programa za poticanje novinarske izvrsnosti 2024. god, tema je Kultura – što je sve ugrožava i zašto (Poticanje Kvalitetnog novinarstva 2024.)
